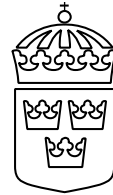

Regeringens proposition 2015/16:126

Återställande av bestämmelse i lagen om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet

Prop.
2015/16:126

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 3 mars 2016

Stefan Löfven

Peter Hultqvist
(Försvarsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att 7 § 3 lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet ska ändras. Av bestämmelsen ska det framgå att förstöringsskyldigheten för uppgifter som inhämtats med stöd av lagen avser uppgifter i sådana meddelanden mellan en person som är misstänkt för brott och hans eller hennes försvarare vilka skyddas i 27 kap. 22 § första stycket rättegångsbalken. På så vis återställs bestämmelsen till att ha den innebörd som den hade innan 27 kap. 22 § rättegångsbalken ändrades den 1 januari 2015.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 15 juli 2016.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Lagtext	4
	Lag om ändring i lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet	4
3	Ärendet och dess beredning	5
4	Ett återställande ska ske i lagen om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet	5
5	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	11
6	Ekonomiska konsekvenser av förslaget	11
7	Författningskommentar	11
Bilaga 1	Sammanfattning av promemorian Återställande av bestämmelse i lagen om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet	12
Bilaga 2	Promemorians lagförslag	13
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	14
Bilaga 4	Lagrådsremissens lagförslag	15
Bilaga 5	Lagrådets yttrande	16
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 3 mars 2016	18

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2015/16:126

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

Lag om ändring i lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §¹

Upptagning eller uppteckning av uppgifter som inhämtats enligt denna lag ska omgående förstöras om innehållet

1. berör en viss fysisk person och har bedömts sakna betydelse för verksamhet som avses i 1 §,

2. avser uppgifter för vilka tystnadsplikt gäller enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen, eller som omfattas av efterforskningsförbudet i 3 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 4 § yttrandefrihetsgrundlagen,

3. omfattar uppgifter i meddelanden *som avses* i 27 kap. 22 § rättegångsbalken, eller

3. omfattar uppgifter i *sådana* meddelanden *mellan en person som är misstänkt för brott och hans eller hennes försvarare vilka skyddas enligt 27 kap. 22 § första stycket* rättegångsbalken, eller

4. avser uppgifter lämnade under bikt eller enskild själavård, såvida det inte finns synnerliga skäl att behandla uppgifterna för syften som anges i 1 § andra stycket.

Denna lag träder i kraft den 15 juli 2016.

¹ Senaste lydelse 2009:967.

Den 1 januari 2015 trädde vissa ändringar i rättegångsbalken i kraft. En ändring i 27 kap. 22 § rättegångsbalken innebar att förbudet mot att avlyssna vissa samtal vid användandet av hemliga tvångsmedel mot allvarlig eller samhällsfarlig brottslighet utvidgades (prop. 2013/14:237, bet. 2014/15:JuU2, rskr. 2014/15:22). Ändringen av bestämmelsen i rättegångsbalken medförde att 7 § 3 lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet, vilken hänvisar till 27 kap. 22 § rättegångsbalken, fick en ny innebörd.

Efter det att det uppmärksammats att ändringen i rättegångsbalken medförde förändringar för lagen om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet har en promemoria utarbetats inom Regeringskansliet (Försvarsdepartementet). Promemorian innehåller förslag till en ändring i 7 § 3 lagen om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet som innebär ett återställande av bestämmelsens innebörd. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 1*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 2*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissvaren finns tillgängliga i Försvarsdepartementet (dnr Fö2015/00499/RS).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 1 oktober 2015 att inhämta Lagrådets yttrande över det lagförslag som finns i *bilaga 4*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 5*. Lagrådets synpunkter behandlas i avsnitt 4.

4 Ett återställande ska ske i lagen om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet

Regeringens förslag: Av 7 § 3 lagen om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet ska det framgå att förstöringsskyldigheten avser uppgifter i sådana meddelanden mellan en person som är misstänkt för brott och hans eller hennes försvarare vilka skyddas enligt 27 kap. 22 § första stycket rättegångsbalken.

Promemorians förslag stämmer delvis överens med regeringens. Promemorians förslag innehöll dock ingen uttrycklig hänvisning till rättegångsbalken.

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget. *Datainspektionen* har inga invändningar mot att bestämmelsen ändras på ett sådant sätt att ett återställande sker, men har anfört att den föreslagna lydelsen kan skapa en osäkerhet när det gäller bestämmelsens tillämpningsområde och räckvidd beträffande inhämtning av uppgifter som rör vissa utrikes förhållanden. För att det inte ska uppstå tveksamheter kring vad som

Prop. 2015/16:126 gäller i fråga om förstöringsskyldighet för denna typ av kommunikation kan det enligt Datainspektionen finnas anledning att på lämpligt sätt förtydliga bestämmelsens räckvidd. *Försvarets radioanstalt* har föreslagit att bestämmelsen förtydligas till att avse uppgifter i meddelande mellan en person som är misstänkt för brott och hans eller hennes försvarare, där domstolsprocessen sker enligt reglerna i rättegångsbalken. *Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten* bedömer att föreslagen lydelse kan utvidga förstöringsskyldigheten i förhållande till lydelsen innan ändringen i 27 kap. 22 § rättegångsbalken. Med promemorians förslag kan, till skillnad från den tidigare regleringen, uppgifter i meddelanden mellan en person som är misstänkt för brott och dennes försvarare i andra länders rättsprocesser komma att omfattas av förstöringsplikt. För att uppnå en återställning av förstöringsgrunderna i signalspaningslagen bör det enligt inspektionen framgå att de uppgifter som omfattas av förstöringsskyldighet vid signalspaning är sådana som finns i meddelanden mellan misstänkt och försvarare vilka skyddas i rättegångsbalken. *Försvarsunderrättelsesdomstolen* anser att promemorian inte belyser hur det aktuella författningsförslaget, vid en jämförelse med den gällande regleringen, rent faktiskt inverkar på förstöringsskyldighetens omfattning.

Sveriges advokatsamfund avstyrker förslaget. Advokatsamfundet anser att förstöringsskyldigheten i 7 § 3 lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet ska följa de ändringar som har gjorts i rättegångsbalken. Advokatsamfundet menar att det i promemorian inte har angetts något skäl till varför förstöringsskyldigheten inte ska följa det utvidgade förbudet i rättegångsbalken och att beredningsunderlaget därför rimligen måste anses så bristfälligt att det inte kan läggas till grund för lagstiftning. Advokatsamfundet har också ställt frågan hur en urskiljning ska vara möjlig att göra avseende de meddelanden som sker mellan en advokat i egenskap av försvarare och en klient som är misstänkt för brott jämfört med det meddelande där advokaten har en klient som åtnjuter skydd enligt 36 kap. 5 § rättegångsbalken. En urskiljning blir ju omöjlig att göra utan att ta del av innehållet i meddelandet.

Skälen för regeringens förslag: I 7 § lagen om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet, förkortad LSF, finns uttryckliga bestämmelser om i vilken utsträckning inhämtad information inte får bli föremål för vidare behandling utan omgående ska förstöras. Bestämmelsen lyder som följer.

Upptagning eller uppteckning av uppgifter som inhämtats enligt denna lag ska omgående förstöras om innehållet

1. berör en viss fysisk person och har bedömts sakna betydelse för verksamhet som avses i 1 §,
2. avser uppgifter för vilka tystnadsplikt gäller enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen, eller som omfattas av efterforskningsförbudet i 3 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 4 § yttrandefrihetsgrundlagen,
3. omfattar uppgifter i meddelanden som avses i 27 kap. 22 § rättegångsbalken, eller

4. avser uppgifter lämnade under bikt eller enskild själavård, såvida det inte finns synnerliga skäl att behandla uppgifterna för syften som anges i 1 § andra stycket.

Punkt 3 omfattade meddelanden mellan en misstänkt och hans eller hennes försvarare, i enlighet med lydelsen av 27 kap. 22 § rättegångsbalken före ändringen av den senare bestämmelsen. Ingen annan bedömning ska göras av innehållet i en upptagning eller uppteckning än vad som är nödvändigt för att konstatera att ett sådant förhållande som anges i punkten föreligger och att innehållet därmed ska förstöras.

Den 1 januari 2015 trädde vissa ändringar i rättegångsbalken i kraft. En av ändringarna gällde 27 kap. 22 § rättegångsbalken och innebar att förbudet mot att avlyssna vissa samtal vid användandet av hemliga tvångsmedel mot allvarlig eller samhällsfarlig brottslighet utvidgades till att omfatta fler yrkeskategorier än tidigare (prop. 2013/14:237, bet. 2014/15:JuU2, rskr. 2014/15:22).

Som framgått ovan avsåg förstöringsskyldigheten enligt 7 § 3 LSF, i enlighet med 27 kap. 22 § rättegångsbalken i den tidigare lydelsen, uppgifter mellan en person som är misstänkt för brott och hans eller hennes försvarare. Övervägandena kring detta, och övriga punkter i 7 §, har utförligt redovisats i prop. 2006/07:63, En anpassad försvarsunderrättelseverksamhet och prop. 2008/09:201, Förstärkt integritetsskydd vid signalspaning. Det har nu uppmärksammats att den ändring av 27 kap. 22 § rättegångsbalken som trädde i kraft den 1 januari 2015 innebar en materiell förändring av förstöringsskyldigheten i 7 § LSF för försvarsunderrättelseverksamheten, eftersom tredje punkten i 7 § LSF innehåller en hänvisning till den numera ändrade bestämmelsen i rättegångsbalken. Förstöringsskyldigheten enligt punkt 3 har således till sin ordalydelse utvidgats när det gäller tillämpningsområde och räckvidd. Vidare har 7 § LSF till sin innebörd blivit oklar och svårtillämpad eftersom 7 § 3, med sin hänvisning till den ändrade 27 kap. 22 § rättegångsbalken, nu delvis är i konflikt med 7 § 4 LSF. Konflikten består i att 7 § 4 LSF, som är en specialbestämmelse, tar sikte på förstöringsskyldighet för uppgifter som är lämnade under bikt eller enskild själavård och att 27 kap. 22 § rättegångsbalken, med sin hänvisning till 36 kap. 5 § rättegångsbalken, omfattar den som är präst inom ett trossamfund. I det underlag som ligger till grund för den nya lydelsen av 27 kap. 22 § rättegångsbalken finns det inget som talar för att det fanns en avsikt att ändra innebörden av LSF. I promemorian föreslås därför att den uppkomna situationen löses genom att 7 § 3 LSF återställs till sin tidigare innebörd.

Sveriges advokatsamfund har avstyrkt promemorians förslag. Advokatsamfundet anser att förstöringsskyldigheten i 7 § 3 LSF ska följa de ändringar som har gjorts i rättegångsbalken. Advokatsamfundet har även ifrågasatt varför det i promemorian inte har angetts något skäl till varför förstöringsskyldigheten inte ska följa det utvidgade förbudet i rättegångsbalken och frågat hur en urskiljning ska vara möjlig att göra avseende de meddelanden som sker mellan en advokat i egenskap av försvarare och en klient som är misstänkt för brott, jämfört med det meddelande där advokaten har en klient som åtnjuter skydd enligt 36 kap. 5 § rättegångsbalken.

Lagrådet har efterfrågat tydliggöranden när det gäller skälen för att förstöringsskyldigheten i LSF ska begränsas och de syften som bär upp den föreslagna avgränsningen.

Som regeringen har anfört ovan är 7 § LSF numera oklar och svårtillämpad. En ändring behöver därför göras.

Före den 1 januari 2015 gällde ett förbud mot att avlyssna samtal eller andra meddelanden mellan en misstänkt och dennes försvarare vid hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt rättegångsbalken. Mer omfattande förbud gällde i fråga om hemlig rumsavlyssning enligt lagen (2007:978) om hemlig rumsavlyssning och hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott. Sådan avlyssning fick inte avse samtal eller tal där någon som yttrar sig är undantagen från vittnesplikt på grund av bestämmelserna i 36 kap. 5 § andra–sjätte styckena rättegångsbalken. Det innebär att absolut förbud gäller mot att avlyssna dels samtal där en försvarare deltar vid utövandet av sitt uppdrag, dels samtal som avser bikt eller enskild själavård om en präst eller annan själasörjare deltar i samtalet. Därtill får avlyssning som huvudregel inte ske vid samtal med personer som tillhör vissa andra yrkeskategorier, om samtalet har samband med deras yrkesutövning. De yrkeskategorier som avses är advokater, läkare, tandläkare, barnmorskor, sjuksköterskor, psykologer, psykoterapeuter och familjerådgivare enligt socialtjänstlagen (2001:453) och sådana personers biträden. Vidare omfattas i vissa avseenden de som är verksamma inom medieföretag, auktoriserade patentombud och deras biträden samt personer med anknytning till viss statistisk verksamhet.

Sedan den 1 januari 2015 gäller ett enhetligt avlyssningsförbud för de hemliga tvångsmedel som finns för att utreda eller förhindra vissa särskilt allvarliga brott. Genom lagändringen kom avlyssningsförbudet för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt rättegångsbalken att motsvara det förbud som redan tidigare gällde för hemlig rumsavlyssning enligt lagen om hemlig rumsavlyssning och hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt lagen om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott.

Försvarsunderrättelseverksamhet syftar till att ge stöd för bedömningar och beslut till stöd för svensk utrikes-, säkerhets-, och försvarspolitik samt i övrigt för kartläggning av yttre hot mot landet. Försvarsunderrättelseverksamhet och signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet är strikt lagreglerad. Signalspaningen får endast avse utländska förhållanden och får endast ske för de syften som anges i 1 § LSF. Signalspaning bedrivs således, efter inriktning och tillstånd, för att bl.a. kartlägga yttre militära hot mot landet, strategiska förhållanden avseende internationell terrorism som kan hota väsentliga nationella intressen och utveckling och spridning av massförstörelsevapen. Förhandskontroll genom domstolsprövning av ansökningar om inhämtning och användning av sökbegrepp eller kategorier av sökbegrepp, förbud mot inhämtning av signaler mellan en avsändare och mottagare som båda befinner sig i Sverige, krav på förstöring i vissa fall, rapporteringsbegränsningar samt efterhandskontroll genom tillsyn av bl.a. sökbegrepp, rapportering och förstöring utgör tillsammans ett effektivt skydd mot att särskilt skyddsvärd kommunikation inhämtas och bearbetas. Signalspaning i

försvarsunderrättelseverksamhet utgör inte något straffprocessuellt tvångsmedel. Prop. 2015/16:126

Den av Advokatsamfundet ställda frågan om urskiljning är också relevant i sammanhanget och regeringen behandlade den i samband med införandet av LSF och reglerna om förstöringsskyldighet. Trots den närmare inriktning och den användning av fastställda sökbegrepp som sker vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet, finns det inte någon fullständig garanti för att det bland de uppgifter som fås genom automatiserad inhämtning inte kan komma att finnas andra uppgifter som rör fysiska personer än de som är intressanta ur underrättelsesynpunkt. Bestämmelserna om förstöringsskyldighet finns som en garant för att vissa särskilt skyddsvärda uppgifter, men också uppgifter som saknar betydelse för försvarsunderrättelseverksamheten, inte behandlas närmare av Försvarets radioanstalt. Bestämmelserna utgår huvudsakligen från informationsinnehållet och inte särskilda yrkesgrupper eller andra personalkategorier. Det är nämligen i regel inte möjligt att på förhand göra sådana avgränsningar att information av särskilt skyddsvärd karaktär inte inhämtas. En sådan ordning skulle förutsätta att Försvarets radioanstalt har tillgång till uppgifter om alla de personer som tillhör en sådan yrkesgrupp eller personalkategori och samtliga teleadresser och motsvarande som är hänförliga till personen i fråga. Endast genom att lägga in sådana uppgifter som exkluderande sökbegrepp i inhämtningssystemen kan nämligen ett inhämtningsförbud följas fullt ut. Det är helt uteslutet att bygga upp sådana uppgiftssamlingar; det skulle innebära ett helt oproportionerligt integritetsintrång i förhållande till vad som skulle kunna vinnas med åtgärden. Den problematik som finns beträffande urskiljning mellan meddelanden har i stället lösts genom en uttrycklig förstöringsskyldighet. Förstöring ska ske så snart det framkommer att meddelandet omfattas av förstöringsskyldigheten (se prop. 2006/07:63 s. 103 f. och prop. 2008/09:201 s. 79 f.).

Som regeringen har anfört innebär den sedan den 1 januari 2015 uppkomna situationen en oklar och delvis motstridig reglering som behöver åtgärdas.

Här bör på nytt poängteras att verksamheten avser utländska förhållanden. Som nämnts ovan framgår av 7 § 1 LSF att upptagning eller uppteckning av uppgifter som inhämtats enligt lagen omgående ska förstöras om innehållet berör en viss fysisk person och har bedömts sakna betydelse för verksamhet som avses i 1 § samma lag. Det innebär att kommunikation som rör inhemska förhållanden omedelbart ska förstöras. Detta följer även av det förstöringskrav som anges i 2 a § LSF i fråga om upptagningar eller uppteckningar från signaler som inhämtats mellan en avsändare och mottagare som båda befinner sig i Sverige.

Det är viktigt att Försvarets radioanstalts uppdragsgivare får bästa möjliga underlag för att t.ex. kunna bedöma en främmande stats eller terroristorganisations kapacitet och förmåga. En utländsk terroristledares hälsotillstånd samt på vilket sätt och i vilken omfattning organisationen stöds av sjukvårdsutbildade personer kan här vara av betydelse. Detsamma kan, vid kartläggning av yttre militära hot mot landet, sägas beträffande vissa utländska militära befattningshavare. Vidare är det av intresse för Försvarets radioanstalts uppdragsgivare om t.ex. en religiös företrädare inom ramen för självavårdande samtal uppmanar personer till

Prop. 2015/16:126 terrorism eller angrepp mot svenska förband i internationella insatser. Det är således av vikt att inte försvåra kartläggning av sådana särskilda företeelser utomlands som omfattas av 1 § LSF genom att införa ett förbud mot att genom signalspaning inhämta kommunikation som sker med vissa yrkeskategorier som har ett särskilt förtroende och vars yrkesutövning är internationell.

Att låta förstöringsbestämmelsen i 7 § LSF, med dess hänvisning till den numera ändrade 27 kap. 22 § rättegångsbalken, kvarstå i nuvarande lydelse och således omfatta ytterligare yrkeskategorier oberoende av deras faktiska relevans för försvarsunderrättelseverksamheten bedöms sammantaget utgöra en långtgående och omotiverad inskränkning av verksamhetens förutsättningar. Som redovisats finns det redan i dag skillnad mellan bestämmelserna i rättegångsbalken och i LSF när det gäller förstöringsskyldigheten av uppgifter som är lämnade under bikt eller enskild självavård. Att i LSF införa ytterligare förstöringsbestämmelser som innehåller skillnader i förhållande till rättegångsbalken bedöms varken vara nödvändigt eller lämpligt. Att inhämtade uppgifter som inte får inhämtas enligt regelverket förstörs, säkerställs i första hand genom 2 a § och 7 § 1 LSF, men också genom övriga punkter i 7 § LSF.

Därtill kommer de integritetsintrång som ett upprättande av nödvändiga uppgiftssamlingar skulle leda till. Av dessa skäl anser regeringen att den uppkomna situationen lämpligen åtgärdas genom att innebörden av 7 § 3 LSF återställs.

När det gäller innehållet i bestämmelsen har *Datainspektionen*, *Försvarets radioanstalt*, *Försvarsunderrättelsesdomstolen* och *Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten* lämnat synpunkter på promemorians förslag. Ändringsförslaget har till enda syfte att återställa den betydelse som 7 § 3 LSF hade innan 27 kap. 22 § rättegångsbalken ändrades. De fyra myndigheternas synpunkter visar att förslaget formulering väcker fråga om bestämmelsens räckvidd. Det finns därför skäl att ytterligare tydliggöra bestämmelsen i förhållande till promemorians lagförslag. Av 7 § 3 LSF bör det således direkt kunna utläsas att förstöringsskyldigheten avser uppgifter i sådana meddelanden mellan en person som är misstänkt för brott och hans eller hennes försvarare vilka skyddas genom 27 kap. 22 § första stycket rättegångsbalken. Härigenom får bestämmelsen i LSF åter den innebörd den hade innan ändringen i 27 kap. 22 § rättegångsbalken.

5 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Prop. 2015/16:126

Regeringens förslag: Lagändringen föreslås träda i kraft den 15 juli 2016.

Promemorians förslag: I promemorian föreslogs inget bestämt datum för ikraftträdande.

Remissinstanserna har inte yttrat sig särskilt i frågan.

Skälen för regeringens förslag: Förslaget till ändring i LSF bör träda i kraft så snart som möjligt. Lagförslaget föreslås därför träda i kraft den 15 juli 2016. Övergångsbestämmelser till ändringen har inte bedömts nödvändiga.

6 Ekonomiska konsekvenser av förslaget

Regeringens bedömning: Förslaget får inga ekonomiska konsekvenser.

Promemorians bedömning stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna har inte yttrat sig särskilt i frågan.

Skälen för regeringens bedömning: Förslaget om ändring i 7 § 3 LSF innebär ett återställande av bestämmelsens innebörd. Ändringen medför inte några ökade kostnader.

7 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet

7 §

Paragrafen reglerar i vilken utsträckning uppgifter som upptagits eller upptecknats omgående ska förstöras. Paragrafens *tredje punkt* ändras så att den anger att förstöringsskyldigheten avser uppgifter i sådana meddelanden mellan en person som är misstänkt för brott och hans eller hennes försvarare vilka skyddas enligt 27 kap. 22 § första stycket rättegångsbalken. På så vis återställs bestämmelsen till att ha den innebörd som den hade innan 27 kap. 22 § rättegångsbalken ändrades den 1 januari 2015.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 4.

Sammanfattning av promemorian Återställande av bestämmelse i lagen om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet

I promemorian lämnas förslag om att den hänvisning som finns i 7 § 3 lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet ändras så att hänvisningen till 27 kap. 22 § rättegångsbalken tas bort. Av punkten ska i stället direkt kunna utläsas att förstöringsskyldigheten avser uppgifter i meddelanden mellan en person som är misstänkt för brott och hans eller hennes försvarare.

Förslag till lag om ändring i lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Upptagning eller uppteckning av uppgifter som inhämtats enligt denna lag ska omgående förstöras om innehållet

1. berör en viss fysisk person och har bedömts sakna betydelse för verksamhet som avses i 1 §,

2. avser uppgifter för vilka tystnadsplikt gäller enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen, eller som omfattas av efterforskningsförbudet i 3 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 4 § yttrandefrihetsgrundlagen,

3. omfattar uppgifter i meddelanden som avses i 27 kap. 22 § rättegångsbalken, eller

4. avser uppgifter lämnade under bikt eller enskild självavård, såvida det inte finns synnerliga skäl att behandla uppgifterna för syften som anges i 1 § andra stycket.

Föreslagen lydelse

7 §²

Upptagning eller uppteckning av uppgifter som inhämtats enligt denna lag ska omgående förstöras om innehållet

1. berör en viss fysisk person och har bedömts sakna betydelse för verksamhet som avses i 1 §,

2. avser uppgifter för vilka tystnadsplikt gäller enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen, eller som omfattas av efterforskningsförbudet i 3 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 4 § yttrandefrihetsgrundlagen,

3. omfattar uppgifter i meddelanden mellan en person som är misstänkt för brott och hans eller hennes försvarare, eller

4. avser uppgifter lämnade under bikt eller enskild självavård, såvida det inte finns synnerliga skäl att behandla uppgifterna för syften som anges i 1 § andra stycket.

Denna lag träder i kraft den dd mm 2015.

² Senaste lydelse 2009:967.

Förteckning över remissinstanserna

Följande remissinstanser har lämnat synpunkter på promemorian: Datainspektionen, Försvarets radioanstalt, Försvarsmakten, Försvarsunderrättsedomstolen, Justitiekanslern, Polismyndigheten, Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten, Säkerhetspolisen, Åklagarmyndigheten och Sveriges advokatsamfund.

Förslag till lag om ändring i lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §³

Upptagning eller uppteckning av uppgifter som inhämtats enligt denna lag ska omgående förstöras om innehållet

1. berör en viss fysisk person och har bedömts sakna betydelse för verksamhet som avses i 1 §,

2. avser uppgifter för vilka tystnadsplikt gäller enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen, eller som omfattas av efterforskningsförbudet i 3 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 4 § yttrandefrihetsgrundlagen,

3. omfattar uppgifter i meddelanden som avses i 27 kap. 22 § rättegångsbalken, eller

3. omfattar uppgifter i sådana meddelanden mellan en person som är misstänkt för brott och hans eller hennes försvarare vilka skyddas enligt 27 kap. 22 § första stycket rättegångsbalken, eller

4. avser uppgifter lämnade under bikt eller enskild själavård, såvida det inte finns synnerliga skäl att behandla uppgifterna för syften som anges i 1 § andra stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2016.

³ Senaste lydelse 2009:967.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2015-10-20

Närvarande: F.d. justitierådet Lennart Hamberg samt justitieråden Anita Saldén Enérus och Agneta Bäcklund.

Återställande av bestämmelse i lagen om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet

Enligt en lagrådsremiss den 1 oktober 2015 (Försvarsdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet.

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av ämnesrådet Mikael Andersson.

Förslaget föranleder följande yttrande av Lagrådet:

I lagrådsremissen föreslås att 7 § 3 lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet ska ändras så att förstöringsskyldigheten för uppgifter som inhämtats med stöd av lagen avser uppgifter i sådana meddelanden mellan en person som är misstänkt för brott och hans eller hennes försvarare vilka skyddas i 27 kap. 22 § första stycket rättegångsbalken.

I bestämmelsens nuvarande lydelse omfattar förstöringsskyldigheten uppgifter i meddelanden som avses i 27 kap. 22 § rättegångsbalken. Skyldigheten omfattar således sådana uppgifter som inte får inhämtas genom vittnesförhör i domstol (36 kap. 5 § rättegångsbalken). Det innebär att bestämmelsen i 7 § 3 lagen om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet har samma omfattning som det avlyssningsförbud som gäller för hemliga tvångsmedel mot allvarlig eller samhällsfarlig brottslighet enligt 27 kap. rättegångsbalken, lagen (2007:978) om hemlig rumsavlyssning, lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarlig brott, lagen (2008:854) om åtgärder för att utreda vissa samhällsfarliga brott och lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet.

I remissen anges att bestämmelsen återställs till att ha den innebörd som den hade innan 27 kap. 22 § rättegångsbalken ändrades den 1 januari 2015 (prop. 2013/14:237). Vidare anges att förstöringsskyldigheten i 7 § lagen om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet oavsiktligt utvidgades genom att 27 kap. 22 § rättegångsbalken ändrades. (Se lagrådsremissen s. 7.)

Lagregleringen av signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet infördes år 2009. I den proposition (prop. 2006/07:63) i vilken förslaget till

en lag om signalspaning lämnades behandlas frågan om att förstöra vissa upptagningar och uppteckningar som avser kommunikation som har särskilt skydd. Regeringen ansåg då att uppgifter som avsågs i 27 kap. 22 § rättegångsbalken skulle omfattas av förstöringsskyldigheten avseende uppgifter som inhämtats genom signalspaning. Skälen för avgränsningen av förstöringsskyldigheten var dels att utesluta risken för att uppgifter som inhämtats genom signalspaning skulle användas på ett sätt som innebär att vittnesförbudet i 36 kap. 5 § rättegångsbalken kringgås, dels att ytterligare tydliggöra att signalspaning inte kan användas för att kringgå restriktioner som gäller användning av hemliga tvångsmedel utan att det är en inhämtningsmetod avsedd för helt andra ändamål (se prop. 2006/07:63 s. 108).

Redan några månader efter att lagen om signalspaning hade trätt i kraft lades det fram förslag till ändringar i lagen (prop. 2008/09:201) som syftade till att förstärka integritetsskyddet vid signalspaning. Ändringarna innebar i praktiken bl.a. att Säkerhetspolisen och Rikskriminalpolisen inte längre gavs möjlighet att inrikta signalspaningen. Även i det lagstiftningsärendet diskuterades skyldigheten att förstöra upptagningar och uppteckningar av vissa uppgifter som inhämtats vid signalspaning och även här hade förbudet i rättegångsbalken att avlyssna viss kommunikation avgörande betydelse för avgränsningen av förstöringsskyldigheten. (Se prop. 2008/09:201 s. 79 ff.)

Därefter har polisen (Säkerhetspolisen och Nationella operativa avdelningen) åter getts rätt att inrikta signalspaning. Vidare har lagregleringen av rätten att använda hemliga tvångsmedel förändrats väsentligt; lagen (2007:978) om hemlig rumsavlyssning och lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott trädde i kraft den 1 januari 2008, lagen (2008:854) om åtgärder för att utreda vissa samhällsfarliga brott trädde i kraft den 1 januari 2009 och lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet trädde i kraft den 1 juli 2012.

Genom de lagändringar som trädde i kraft den 1 januari 2015 gjordes avlyssningsförbuden beträffande samtliga dessa tvångsmedel enhetliga på så sätt att avlyssningen inte får avse samtal eller tal där någon som yttrar sig är undantagen från vittnesplikt på grund av bestämmelserna i 36 kap. 5 § andra–sjätte styckena rättegångsbalken. Avlyssningsförbudet i 27 kap 22 § rättegångsbalken utvidgades alltså.

Mot bakgrund av de överväganden som har burit upp avgränsningen av förstöringsskyldigheten i lagen om signalspaning, och den betydelse som tillmätts avlyssningsförbudet i 27 kap. 22 § rättegångsbalken när förstöringsskyldigheten skulle bestämmas, bör skälen anges för att förstöringsskyldigheten i lagen om signalspaning ska begränsas. Vidare bör de syften som bär upp den nu föreslagna avgränsningen redovisas.

Beredningsunderlaget bör således kompletteras i dessa hänseenden innan förslagen läggs till grund för lagstiftning.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 3 mars 2016

Närvarande: statsminister Löfven, ordförande, och statsråden Romson, Y Johansson, M Johansson, Persson, Bucht, Hultqvist, Hellmark Knutsson, Lövin, Regnér, A Johansson, Kaplan, Damberg, Bah Kuhnke, Shekarabi, Wikström

Föredragande: statsrådet Hultqvist

Regeringen beslutar proposition Återställande av bestämmelse i lagen om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet